

PVN SISTĒMAS NĀKOTNE

DACE EVERTE, ZAB "SORAINEN" vecākā nodokļu menedžere

Pēc 30 gadu darbošanās "pagaidu režīmā" nepieciešamība modernizēt pievienotās vērtības nodokļa sistēmu bija acīmredzama, un beidzot apjomīgais darbs tuvojas noslēgumam. Lai arī pašlaik nav skaidri daudzi būtiski tehniski jautājumi nodokļa piemērošanā, tomēr ir cerības, ka turpmāk administratīvais slogs uzņēmējiem samazināsies, deklarēšana kļūs vienkāršāka un sadarbība ar nodokļu administrācijām uzlabosies.

07. 04.2016. Eiropas Komisija (EK) publicēja rīcības plānu pievienotās vērtības nodokļa (PVN) jomā – ceļā uz vienotu PVN zonu. Apzinoties, ka ir nepieciešams radikāli pārveidot esošo PVN sistēmu, ir intensīvi izstrādāti jaunie normatīvo aktu projekti, kā arī tie apspriesti un saskaņoti starp dalībvalstīm. Daudzveidīgo izmaiņu PVN piemērošanā pakāpenisku ieviešanu piedzīvosim visā Eiropas Savienībā (ES) tuvāko gadu laikā.

Kā galvenais un nozīmīgākais sasniegums ES PVN reformās jāmin EK 25.05.2018. publicētais priekšlikums, ar ko attiecībā uz sīki izstrādāto tehnisko pasākumu ieviešanu galīgās PVN sistēmas darbībai, kas paredzēta nodokļa uzlikšanai tirdzniecībā starp dalībvalstīm, groza Padomes Direktīvu 2006/112/EK par kopējo PVN sistēmu (PVN direktīva). Lasītājiem gan jāņem vērā arī tas, ka pašlaik PVN direktīvas grozījumu projekts nav pieņemts un, visticamāk, vēl tiks mainīts, lai to pēc iespējas labāk pielāgotu dalībvalstu ieteikumiem.

KĀDĒĻ IR NEPIECIEŠAMAS IZMAIŅAS?

Vēsturiski ES esošā PVN sistēma tika ieviesta kā pagaidu risinājums, un jau no paša sākuma bija domāts ieviest tādu sistēmu, kur darījumi starp dalībvalstīm tiek aplikti tāpat kā iekšzemes darījumi. "Pagaidu režīms" ES darbojas kopš 01.01.1993.

Esošā PVN sistēma jau ilgstoši tiek kritizēta par to, ka tā ir pārmērīgi sarežģīta, kā arī pieļauj apjomīgu PVN krāpšanu. 2015.gadā starpība starp maksājamo PVN un iekasēto PVN ES bija 151,5 milj. eiro. Latvijā PVN starpība 2015.gadā bija 411 milj. eiro, un mēs ieņemam augsto 9.vietu ES, mērot procentuālo attiecību starp PVN, kas būtu

jāiekasē un kas faktiski tiek iekasēts. Skaitļi rāda, ka vēl joprojām vairāk nekā katrs 6.eiro, ko samaksājam kā PVN, valsts budžetā nenonāk. 2016.gada statistika vēl nav publicēta, un sagaidāms, ka tā būs pieejama 2018.gada septembra 2.pusē.

EK ir veikusi pētījumu, kura ietvaros noskaidrots, ka esošajā sistēmā tiem uzņēmumiem, kas darbojas starptautiskajā tirdzniecībā, PVN deklarāciju izmaksas (rēķinot uz katru eiro apgrozījumā) ir par 11% augstākas nekā tiem uzņēmumiem, kas nodarbojas tikai ar vietējo tirdzniecību.

Tādēļ, lai samazinātu krāpšanu, kā arī administratīvo slogu mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, tika izstrādāts piedāvājums grozīt PVN direktīvu. Tiek sagaidīts, ka, izmantojot galīgo PVN sistēmu, PVN deklarāciju izmaksas mazajiem un vidējiem uzņēmumiem samazināsies par 18%, kas savukārt veicinās pārrobežu tirdzniecību.

KAS MAINĪSIES, IEVIEŠOT GALĪGO PVN SISTĒMU?

Ieviešot galīgo PVN sistēmu, nodokļu maksātājiem būs jāpiemēro preču pārdošanai tās valsts PVN, uz kuriem preces tiek nosūtītas. Pārdevējs būs atbildīgs par PVN samaksu budžetā. Pašlaik spēkā esošajā PVN sistēmā katra piegāde no vienas dalībvalsts uz citu tiek deklarēta kā 2 atsevišķi darījumi:

- preču piegāde ES no pārdevēja puses;
- preču iegāde ES teritorijā no pircēja puses.

Plānotā kārtībā galīgajā PVN režīmā paredz, ka nākotnē preču piegāde uz citu dalībvalsti būs 1 darījums – apliekams ar saņēmēja valsts PVN likmi.

Pēc galīgās PVN sistēmas ieviešanas galvenais izaicinājums uzņēmējiem būs pielāgoties un sekot PVN likmēm visās dalībvalstīs

Plānots saglabāt priekšnodokļa atskaitīšanas tiesības pircējam, tādējādi nodrošinot PVN neitralitāti.

Galīgajā PVN sistēmā plānots izņēmums – ja preču saņēmējs citā dalībvalstī būs saņēmis sertificēta nodokļu maksātāja statusu, tad pārdevējs piegādei varēs piemērot atbrīvojumu no PVN. Šādā gadījumā par PVN samaksu budžetam būs atbildīgs preču saņēmējs.

Sertificēta nodokļu maksātāja jēdziens tiek ieviests, lai atvieglotu darījumus tiem nodokļu maksātājiem, kam ir laba reputācija nodokļu iestādēs. Dalībvalstīm būs jāveido sertificēto nodokļu maksātāju reģistri, kurus savām pārbaudes procedūrām izmantos gan citu dalībvalstu nodokļu maksātāji, gan nodokļu administrācijas.

Galīgā PVN sistēma vispirms tiks ieviesta preču pārdošanā, savukārt pakalpojumu sniegšanai tiks piemērota līdzšinējā kārtība. EK plāno veikt galīgās PVN sistēmas preču darījumiem vērtēšanu pēc tam, kad sistēma būs darbojusies 5 gadus, īpašu uzmanību pievēršot nodokļu maksātājiem uzliktajam slogam, sistēmas ietekmei uz PVN izkrāpšanas apjomiem un tam, kā sistēmas uzturēšanu spēj nodrošināt dalībvalstu nodokļu administrācijas. Pēc tam tiks lemts par galīgās sistēmas ieviešanu arī pakalpojumiem.

4 ĀTRIE ESOŠĀS PVN SISTĒMAS UZLABOJUMI

Tā kā esošā PVN sistēma savu trūkumu dēļ tiek ilgstoši kritizēta un galīgā PVN sistēma tiks iedzīvināta vēl pēc vairākiem gadiem, EK vienlaikus ar radikālu PVN sistēmas reorganizāciju ir izstrādājusi arī priekšlikumus esošās PVN sistēmas ātrai uzlabošanai (*quick fixes*), līdz stājas spēkā jaunā, galīgā PVN sistēma. Šie priekšlikumi vēl nav pieņemti, tādēļ vēl varētu tikt precizēti.

KONSIGNĀCIJAS PRECES

Ir priekšlikums PVN direktīvā noteikt, ka, veicot konsignācijas preču piegādi no vienas dalībvalsts uz citu, darījumu uzskata par preču piegādi ES un piegādātājam nav jāreģistrējas saņēmēja dalībvalstī. Atvieglojums plānots tikai sertificētiem nodokļu maksātājiem. Latvijā konsignācijas preču darījumiem ir ieviests atvieglojums, tādēļ Latvijas situācijā jūtamu izmaiņu nebūs. Tomēr izmaiņas pozitīvi ietekmēs tos Latvijas uzņēmumus, kas piegādās preces uz citām dalībvalstīm ar konsignācijas noteikumiem.

ĶĒDES DARĪJUMI

Priekšlikums attiecas uz tādiem darījumiem, kur piedalās 4 vai vairāk puses, bet notiek tikai 1 preču transportēšana. Šādās situācijās par preču piegādi ES var uzskatīt tikai vienu no trīs vai vairāk secīgajiem darījumiem, bet visiem pārējiem ir jāpiemēro iekšzemes PVN. Tā kā par pareizu atbrīvojuma piemērošanu strīdi starp nodokļu maksātājiem un nodokļu administrācijām norisinās visā ES, ir izstrādāts priekšlikums, kā noteikt to piegādi, kurai jāpiešķir atbrīvojums. Šos principus varēs piemērot tikai sertificēti nodokļu maksātāji.

ATTAISNOJUMA DOKUMENTS TRANSPORTAM

Priekšlikums nosaka vienkāršāku transportēšanas pierādīšanu, un plānots, ka atvieglojums attieksies tikai uz sertificētiem nodokļu maksātājiem.

PVN NUMURS

Priekšlikums ietver arī precizējumu, skaidri nosakot: lai nodokļu maksātāja preču piegādi ES atbrīvotu no PVN, preču saņēmējam ir jābūt PVN reģistrācijas numuram un par to ir jāpārliciecinās elektroniski VIES sistēmā (tā ir visā ES lietojama datu bāze, kurā nodokļu maksātāji var pārliecināties par jebkura reģistrēta PVN maksātāja PVN numura derīgumu).

CITAS IZMAIŅAS

MAZIE UZŅĒMUMI

Lai atslogotu mazos uzņēmumus un samazinātu tiem radītā administratīvā sloga izmaksas, kā arī nodrošinātu vienādu konkurences apstākļus, tiek skatīta iespēja tiem noteikt atvieglotas prasības PVN piemērošanai. Sarunas un situācijas izvērtēšana vēl turpinās. Pašlaik publiski paustās idejas par atvieglojuma veidiem ir šādas:

- PVN atbrīvojuma sliekšnis – 85 000 EUR, piemērojams visiem uzņēmumiem vienādi neatkarīgi no tā, vai tie ir reģistrējušies vienā vai otrā dalībvalstī;
- pakāpeniska pāreja uz pilno PVN piemērošanu tiem uzņēmumiem, kas sasniedz atbrīvojuma sliekšni. Pašlaik domāts, ka tie uzņēmumi, kas pārsniedz atbrīvojuma sliekšni līdz 50% (t.i., ne vairāk kā 127 500 EUR

apgrozījumu), vēl gadu var turpināt piemērot atbrīvojumu saviem darījumiem;

- vienkāršota rēķina reģistrācija, grāmatvedības prasības;
- vienkāršotas PVN reģistrācijas procedūras;
- garāks PVN taksācijas periods.

Definīciju "mazais uzņēmums" pašreiz publicētajā PVN direktīvas priekšlikumā plānots attiecināt uz visiem uzņēmumiem, kuru gada apgrozījums ir līdz 2 milj. eiro. Latvijas gadījumā tas attiektos uz lielāko daļu nodokļu maksātāju, un sagaidāms, ka tāda situācija ir arī vairākās citās dalībvalstīs. Tādēļ ir liela varbūtība, ka kritēriji mazā uzņēmuma statusa piešķiršanai vēl tiks mainīti.

E-KOMERCIJA, TĀLPĀRDOŠANA

Plānotas izmaiņas arī tālpārdošanas darījumos, dažas no tām stāsies spēkā jau 2019.gadā. Lasītājiem jāņem vērā, ka šajā gadījumā grozījumi PVN direktīvā un Padomes Īstenošanas regulā (ES) Nr.282/2011, ar ko nosaka īstenošanas pasākumus Direktīvai 2006/112/EK par kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu jau ir veikti, apstiprināti un netiks mainīti.

- No 2021.gada ES atteiksies no atbrīvojuma preču importam, kuru vērtība nesasniedz 22 EUR. Gadījumos, kur preču importu nodrošina elektroniskās tirdzniecības platformas, par importa PVN nomaksu precēm līdz 150 EUR vērtībā būs atbildīgs platformas uzturētājs. PVN būs maksājams tajā valstī, kur atrodas patērētājs. Ja preču vērtība pārsniedz 150 EUR, tad būs jānoformē pilna muitas deklarācija. Sagaidāms, ka šīs izmaiņas jūtami ietekmēs pasta, kurjerpasta darbību. Protams, ES patērētājiem preču pasūtīšana Ķīnā kļūs ievērojami dārgāka.
- No 2021.gada tiem uzņēmumiem, kas nodarbojas ar preču tālpārdošanu, tiks atvieglotas prasības PVN reģistrācijai katrā dalībvalstī, kur atrodas to pircēji. Tā vietā uzņēmēji varēs izmantot MOSS režīmu - reģistrēties 1 dalībvalstī un iesniegt 1 deklarāciju par visiem to veiktajiem darījumiem sadalījumā pa dalībvalstīm (norādot darījumu vērtību un piemēroto attiecīgās valsts PVN). Tomēr vienlaikus tiks samazināts arī PVN reģistrācijas sliekšnis – visā ES tas ir noteikts vienāds, t.i., 10 000 EUR.
- No 01.01.2019. ir izmaiņas elektroniski sniegto pakalpojumu sniedzējiem – ja to sniegto pakalpojumu apmērs nepārsniedz 10 000 EUR, tad tiem būs tiesības piemērot savas valsts PVN regulējumu šiem darījumiem. No 2021.gada šāda izvēle tiks noteikta arī preču tālpārdošanas darījumiem.

PVN LIKMES

Vienlaikus ar galīgās PVN sistēmas ieviešanu EK arī pārskata regulējumu PVN likmju noteikšanai, lai varētu saglabāt visas līdz šim dalībvalstīs ieviestās samazinātās likmes un

nodrošinātu vienlīdzīgu attieksmi pret visām dalībvalstīm. Jaunie noteikumi par PVN likmju noteikšanu stāsies spēkā vienlaikus ar galīgo PVN sistēmu.

PVN direktīvas grozījumi par PVN likmēm paredz, ka visas dalībvalstis papildus standartā likmei (ne mazākai kā 15%) varēs ieviest 2 samazinātās likmes (ne mazākas kā 5%), kā arī 1 likmi, kas ir mazāka kā 5%. PVN direktīvas pielikumā tiks iekļauts saraksts ar tām precēm un pakalpojumiem, kam samazināto likmju piemērošana nav atļauta nevienā dalībvalstī. Tādējādi līdzšinējo atkāpju vietā tiks panākta vienlīdzība starp dalībvalstīm samazināto likmju noteikšanā, gan arī dalībvalstis saglabās pietiekami lielu brīvību, nosakot tās preces un pakalpojumus, kuriem piemērojams samazināts PVN. Dalībvalstīm tiks piemērots vēl 1 ierobežojums – vidējā svērtā likme nedrīkstēs būt mazāka par 12% (ņemot vērā gan likmes, gan attiecīgi ar samazināto likmi apliekamo darījumu apjomu valstī).

Pašlaik plānots, ka šādām preču kategorijām tiks noteikta obligāta standartā PVN likmes piemērošana visās dalībvalstīs, lai izvairītos no tā, ka vienas valsts pircēji iegūst priekšrocības būtiski mazākas likmes nekā citās valstīs dēļ:

- lielas vērtības viegli transportējamas preces – piemēram, datori, rokas pulksteņi, dārgmetāli, elektropreces, mēbeles, mūzikas instrumenti;
- akcīzes preces – tabaka, alkohols, degviela, smēreļļas.

Pēc galīgās PVN sistēmas ieviešanas galvenais izaicinājums uzņēmējiem būs pielāgoties un sekot PVN likmēm visās dalībvalstīs. Jo īpaši tas skars lielākos uzņēmējus, kuri var sastapties ar situāciju, ka to produkcijai katrā dalībvalstī likme būtiski atšķiras, turklāt vēl arī jāseko PVN likmju izmaiņām visā Eiropā.

BREXIT

Lai arī Apvienotās Karalistes (AK) izstāšanās no ES ir plānota pavisam drīz (29.03.2019.), gandrīz nekāda informācija par PVN piemērošanu šajā sakarā netiek publiskota. Tādēļ, paliekot tikai 7 mēnešiem līdz izstāšanās brīdim, joprojām nav skaidrības par pārejas noteikumiem vai iespējamiem vienkāršošanas pasākumiem tirdzniecībā ar AK. Vienīgā publiskā ziņa līdz šim ir bijusi, ka Lielbritānija turpmāk ES būs trešā valsts ar visām no tā izrietošajām sekām. Tādēļ ieteikums uzņēmējiem ir – uzmanīgi sekot līdzi publikācijām un savlaicīgi nodokļu iestādēs noskaidrot savus pienākumus pēc *Brexit*.

Protams, ka nemitīgās nodokļu reformas nogurdina uzņēmējus un prasa ievērojamus papildu resursus, lai varētu nodrošināt visu jaunieviesto prasību ievērošanu. Tomēr ir pilnīgi skaidrs, ka no ES iekšējā tirgus harmonizēšanas un neiekasētā PVN apjoma samazināšanas galu galā iegūs visi uzņēmēji, lai kādā nozarē tie darbotos.

Noslēgumā vēlreiz jāatgādina lasītājiem, ka liela daļa izmaiņu vēl nav savā galīgajā veidolā un var piedzīvot būtiskas izmaiņas.